

Festivalul Internațional al Artelor Spectacolului

Horațiu MIHAIU

Și a fost BABEL 2019

O temă generoasă, IMAGINEA, foarte bine reprezentată în spectacolele prezente la această ediție, a IX-a. O ediție foarte bine organizată, foarte bine structurată și bine gândită de managerul Teatrului „Tony Bulandra” din Târgoviște, Mihai Constantin Ranin.

O selecție de spectacole excelente, evenimente colaterale de mare interes, întâlniri cu personalități teatrale, workshopuri inedite, o paradă alegorică, multinațională și multicoloră, conferințe, expoziții și multiple alte întâmplări artistice, terminate mult după miezul noptii, în dejă celebrul club al festivalului... Mai trebuie spus că BABEL este festivalul cu cea mai mare cantitate de zâmbete pe cap de participant, cu o atmosferă de prietenie, cum rar se poate întâlni în alte festivaluri, cu efortul întregului colectiv al Teatrului „Tony Bulandra” de a te face să te simți bine și relaxat!

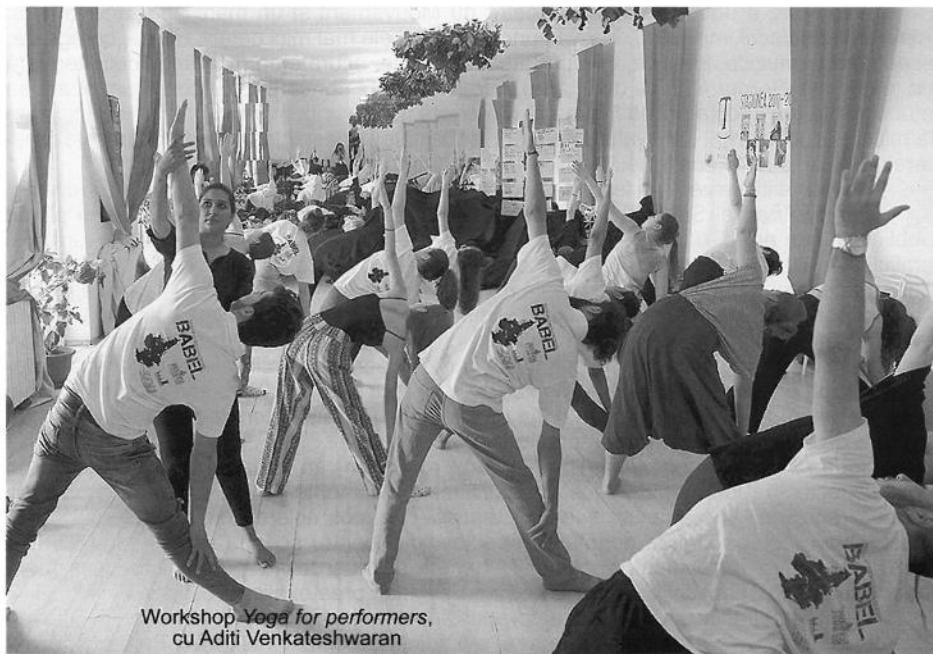
Despre spectacolele venite în Festival încerc să fiu cât se poate de obiectiv, deși pările mele, ca scenograf, dar și făcând parte din board-ul festivalului, ar putea lăsa impresia de a fi atinse de subiectivism. În orice caz, Festivalul BABEL și managerul McRanin au marele merit că au adus această manifestare la un nivel extrem de ridicat, apropiat de alte festivaluri, care beneficiază de un suport logistic și finanțier net superior: Festivalul International de Teatru de la Sibiu, Reflex-ul de la Sf. Gheorghe sau Festivalul „Shakespeare” de la Craiova. De-a lungul celor nouă ediții, BABEL se poate lăuda cu prezența unor trupe de mare calibru și a unor artiști de vârf, care s-au arătat interesați de formatul evenimentului, poposind la Târgoviște în ciuda programului lor încărcat. Așadar, aici au putut fi văzuți, printre alții: „Laterna Magika” din Cehia, regizorul lituanian Oskaras Korsunovas, Bob Wilson, legendarul scenograf francez Jean Guy Lecat, Volksbühne Berlin, Yves Marc cu al său Théâtre du Mouvement, Dimitri Aryupin cu al său BlackSKYwhite din Rusia, Biuro Podrozy din Polonia, Emily Carding, celebră actriță din Anglia, dar și trupe sau artiști de mare valoare din Coreea de Sud, Italia, Algeria, Japonia, India, Slovacia, Georgia, Serbia, Israel, Scoția, Macedonia, Lituania, Ungaria, Finlanda, Kazahstan, Basarabia, SUA, Mexic, Spania, ufff.... Lista este mai lungă și tare mă tem să nu-i fi scăpat pe careva...

Mă voi referi, în cele ce urmează, la principalele momente din Festival, fără a avea pretenția de a face cronică sau critică teatrală, ci doar să prezint ceea ce am considerat eu mai valoros, prin prisma temei de anul acesta: **imaginеа**.

Festivalul s-a deschis cu producția Teatrului „Ariel” din Râmnicu Vâlcea, *Colonelul și păsările*, în regia lui Vlad Popescu. Un spectacol ambicios, pe un text destul de cunoscut deja în țară (montări în diverse variante, la București și Cluj), al unui Teatru care își propune – aşa cum susținea managerul său, Gabriel Popescu – să-și recâștige publicul „de sală mare”, odată cu reîntrarea în posesie a fostei Case de Cultură din Râmnicu Vâlcea. Sosirea lor în BABEL a fost de bun augur. Spectacolul, frumos pus în pagină de regizorul Vlad Popescu, nu a dus lipsă de imagini, scenografia și eclerajul aducându-și contribuția la reușita unei trupe actoricești omogene.

A doua zi, deși ploaia amenință desfășurarea unei tradiționale parade BABEL, cu câteva minute înaintea începerii ei, minunea s-a înfăptuit și ploaia s-a oprit! Așa încât, publicul târgoviștean a putut însoții Parada pe întregul ei traseu, de la Curtea Domnească până la sediul Teatrului „Tony Bulandra”. Desigur, nu au lipsit de pe traseu buna dispoziție, focurile de artificii, carele alegorice, măștile, petardele, făcările, călăreții și caii lor, căruțele, fanfara, muzica și invitații din toate țările participante. Dar minune a fost și înainte de

Scenă din *(Not) children's game* de Herkus Kunčius

Workshop *Yoga for performers*,
cu Aditi Venkateshwaran

paradă. Dimitri Aryupin și Compania BlackSKYwhite din Rusia au prezentat spectacolul *M for Magritte*, care a hipnotizat publicul. Un performance de înaltă clasă: imagini şocante, lumini perfecte, o scenografie simplă (o colivie imensă, din inox, cu voaluri transparente, acoperind-descoperind personaje „rupte” din picturile fantastice magrittiene), cu o senzorialitate optică dar și sonoră, stârnind afectul unui public parcă intrat în transa spectacolului. Un prim moment magic în festival!

Un moment foarte apreciat de public a oferit trupa indiană de teatru Iftok Japar (formată din trei actrițe), care a prezentat spectacolul *In Transit*. Spectacularul a venit din îmbinarea teatrului tradițional indian cu elemente de dans contemporan, bine transpușe scenic. Pentru mine, principala atracție a constituit-o folosirea impeccabilă a mâinilor, în imagini fluide, pline de sens, ascunzând un erotism subliminal... Să privești, timp de o oră, doar mâinile actrițelor, gracilitatea lor, înlanțuirile, coordonarea perfectă, dar și puterea lor de a transmite emoție, mi s-a părut o performanță.

Teatrul Alytus din Lituania a venit la Târgoviște cu piesa *(Not) childrens game*, în regia lui Albertas Vidžiūnas, un adevărat regal scenografic. E adevărat că, la prima vedere, imaginile te duceau cu gândul la însenările lui Bob Wilson. Însă, odată ce intrai în povestea spectacolului, impresia se estompa. Iar modalitățile inteligente de a folosi ecranul-fundal (un element scenografic din ce în ce mai folosit, dar cât de prost și inutil uneori!), lumina, obiectele minimele de recuzită (cinci pătuțuri de copil, stilizate, care se transformau în mese, balcon, patul bunicii, cimitir, cuști, masă de operă, oglinzi etc.), costumele superbe sau chiar machiajul au pus în valoare un text actual răvășitor și interpretări actoricești de mare calibru. O uriașă diferență de abordare scenică a unui text contemporan, având la bază un caz real din Lituania, față de însăilarile superficiale românești, agasant repetitive, pe texte sociale sau politice de aceeași faktură, întâlnite tot mai des la noi, în așa-zise abordări moderne (cu actori stând la o masă, vorbind în microfoane și cu un ecran de fundal pe care se derulează un... video mapping" neinspirat sau fără de sens). O producție de mare valoare, chiar dacă subtitrarea textului a impietat în câteva rânduri calitatea receptării.

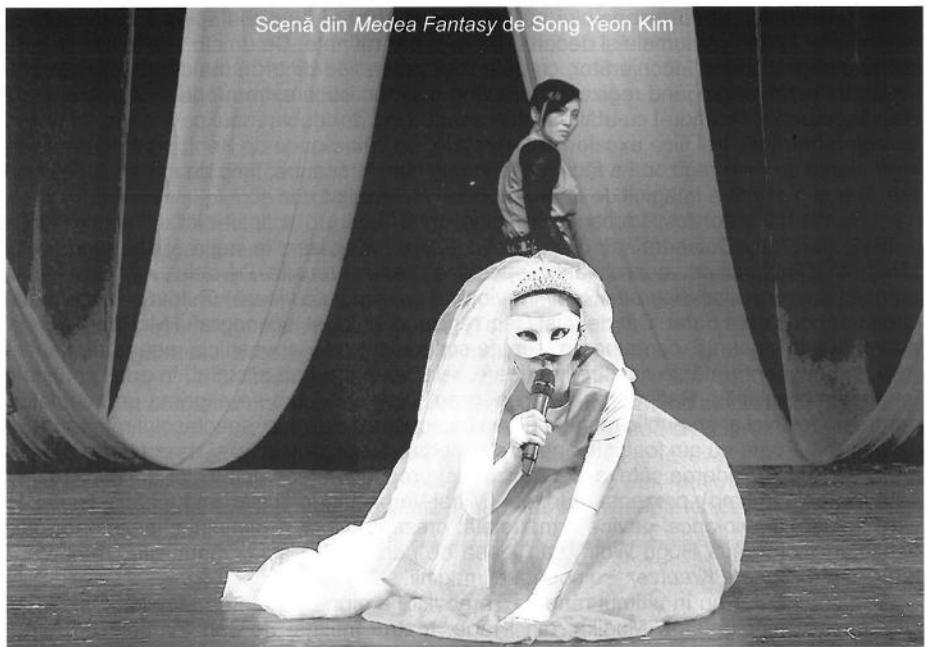
Yves Marc a adus în festival Théâtre du Mouvement și un mare spectacol al său: *Alba*. Un spectacol impeccabil. Pus la punct până în cele mai mici detaliu. Regia, coregrafie, scenografia, muzica, luminile, interpretarea, imaginile, acuratețea montării, fidelitatea față de text (*Casa Bernardei Alba de Llorca*), într-un demers nonverbal, au constituit tot atâtea atuuri pentru ca spectatorii să înțeleagă că se află în fața unui mare moment artistic. Eram la mijlocul desfășurării Festivalului BABEL, iar calitatea spectacolelor era în continuă creștere! Aplauzele lungi confirmau și ele valoarea deosebită.

O consistentă prezență în festival a avut Coreea de Sud, cu trei spectacole de фактури diferite.

Primul, *After*, al Sangsangchangkko (The Imaginary House) Theatre, deși a plăcut publicului, mie nu mi-a plăcut. Desigur că poți fi păcălit de tehnica de scenă, de lumini și artificii scenografice, care pot reproduce chiar și o „adevărată” ploaie torrentială pe scenă, dar nu te poate păcăli o povestea puerilă de dragoste, dusă în kitsch de o mașinuță jucărie sau doi porumbei stilizați, din polistiren, plimbăți de actori prin scenă... Chiar dacă cei trei „actanți” erau buni acrobați, niciun moment din spectacol nu s-a transformat în performanță, lipsindu-i artisticitatea. Un spectacol naiv, împachetat în mici efecte de ecleraj, folosite „să rupă gura”... Îmbinarea de tehnică de scenă cu interpretări frizând comicul – acolo unde se aștepta emoția –, dă ca rezultat un spectacol dezamăgitor, deși intenția realizatorilor era de a prezenta un show impresionant.

Medea Fantasy (compania The Nomad Production), în regia lui Jeungwoo Son (al doilea spectacol sud-coreean) a fost cu totul altceva. Momente de teatru bun, modern, bine condus regizoral. și o imagine scenică „teatrală”, frumos eclerată și cu o cromatică de efect, chiar dacă se simțea adaptarea spectacolului pentru scena târgovișteană. Un pic cam static pentru gustul meu, spectacolul a beneficiat totuși de interpretări actoricești bune, chiar dacă pentru publicul nostru acestea erau deseori prea explicative.

În sfârșit, al treilea spectacol sud-coreean a fost și cel mai bun. *Family Lear*, al Gabyun Theatre Company, regizat de Lee Sunggu, s-a ridicat la cel mai înalt nivel. Perfect adecvat

Scenă din *Medea Fantasy* de Song Yeon KimScenă din *Colonelul și păsările* de Hristo Boicev

temei festivalului, performance-ului nu i-a lipsit imaginea! Luminile spectacolului au fost exemplare! La fel, costumele și decorul. Simple, dar rafinate. De un alb strălucitor, în contrast cu negru adânc înconjurator, cu pete roșii provenind dintr-un maldăr de tomate striate, totul rezolvat cu gând regizoral, aducând o simbolistică extrem-orientală peste textul shakespearean, făcându-l cu atât mai interesant. Un Lear dublu (unul pe moarte, al doilea ca bufon-narator), trei fiice excelente interpretate, un câine-duce de Kent, sunt doar câteva ingrediente cu care regizorul a făcut să simtăm bine în scaune, timp de mai mult de două ore. Dar și o știință a imaginii de teatru modern. De neuitat.

Și, fiindcă a tot fost vorba de imagine, în BABEL nu a lipsit nici ultima producție a Teatrului „Tony Bulandra” din Târgoviște: *Sonata Kreutzer*, în regia și scenografia lui McRanin. Din punct de vedere plastic, spectacolul este o reușită. De altfel, *regizorul Ranin* a apelat din nou la *scenograful Ranin*, înviorând (uneori cu o vioară) un text pe care multă lume l-ar considera datat. Cât de fals! Căci regizorul și, tot el, *scenograful McRanin* tocmai asta a pus în evidență: contemporaneitatea scrierii tolstoiene, veșnicia meandrelor sufletești umane, confruntările noastre interioare, relațiile dintre trup și suflet, în orice societate întotdeauna valabile. Rafinat, poate prea „greu” digerabil (cum se exprima un spectator) pentru un festival și un public răsfățat de un început cald de iunie, spectacolul rămâne unul memorabil. Poate eu am fost influențat de superbul decor, de lumini și de costume. Nu pot totuși să trec cu vederea câteva idei regizorale, precum: personajele celor doi copii (minunată regresie în timp), prezența autorului (Mihai Verbițchi, un *Tolstoi* impunător), finalul, în care arcușul de violoncel devine armă letală, prezența viorii, a pianului și a violoncelului, dansurile (coregrafia Hugo Wolff) sau ideea de perspectivă accentuată, aici, remarcabil teatralizată. *Sonata Kreutzer* – o sonată a imaginii...

În sfârșit, dar nu în ultimul rând, la Târgoviște a ajuns și Laterna Magika. Da! Nu ati citit greșit! Chiar Laterna Magika, din Praga, teatrul înființat de Jan Svoboda și Alfred Radok, în anul 1958 !!! Teatrul de IMAGINE! Teatrul nonverbal, de mișcare, de expresie. Un teatru intrat în legendă. Un teatru care a influențat zeci, poate sute de creatori, care s-a preocupat doar de această formă de expresie artistică, narrativă prin imagine. Și a fost *Cube* în regia lui Pavel Knolle, un spectacol care ne-a înmormurit! Un spectacol care îți taie respirația. Adică inspiră la începutul lui și expiră la final... Ce am văzut? Păi, nici nu se poate povesti! Din păcate, trebuie NEAPĂRAT văzut. Este un spectacol tactil. Iar dacă nu îl simți, nici nu îl poți înțelege. Tactil. Frumos. Tulburător. Dinamic. Vesel. Simplu, în complexitatea lui. Complex, în simplitatea lui. Dur. Oniric. Cubic. Un cub Rubik, cu rezolvări inexplicabile. Un cub Rubik cu explicații nerezolvante. Aplauze interminabile! Pe scurt: Cel Mai Bun Spectacol din Festival. Oh, da! Cu siguranță. Cine nu și-a făcut timp să vină la Festivalul târgoviștean are ce regretă.

Ce a mai fost la BABEL?

BABEL a avut la fiecare ediție un grup de foarte buni fotografi, cărora Mihai Constantin Ranin, managerul Teatrului, le-a oferit șansa de a se exprima vizual asupra celor mai importante momente din festival. Au fost la BABEL, în toate edițiile: Maria Ștefănescu, Augustina Iohan, Oana Maria Grigore, Cristi Iordache și mulți alții. Această ediție, având ca temă **imaginarea**, nu putea să facă abstracție de prezența artiștilor fotografi. I-am văzut și revăzut pe cei mai buni dintre ei! Lucrău. Mi se părea că sunt peste tot, de dimineață până seara. Avizi să nu piardă nicio fracțiune de secundă. Căci pentru ei timpul se numără în fracțiuni de secundă. E meseria în care nu se pierde nicio secundă... Din păcate, cu Sorin Radu nu ne-am mai putut întâlni: a plecat anul trecut. După ediția de anul trecut. Anul acesta, chiar anul în care tema festivalului l-ar fi interesat cel mai mult, Sorin ne-a adunat în Piața Mihai Viteazul din centrul Târgoviștei, în lumina crepusculară a unui frumos apus, pentru a revedea câteva sute (sau mii?) dintre fotografiile sale, făcute în festival, la edițiile trecute. Au fost prieteni mulți, au fost fotografi, a fost și Maria Ștefănescu... Pe un mare ecran s-au proiectat fotografiile lui Sorin. Multe. Frumoase. Emoționante, tulburătoare sau delicate. Am realizat cătă prietenie conțineau ele. Fotografiile unui prieten! Un bun

prieten, care a plecat, discret. Precum era și el. Precum erau și stropii de ploaie care au oprit proiecția...

Au fost Laboratoarele BABEL, cu 3 producții-instant, în coordonarea regizorului rus Oleg Loevski. Au fost workshopuri conduse de Scott Johnston din Scoția (*We are made of stardust*), Aditi Venkateshwaran din India (*Yoga for performers*), Kakumoto Atsushi din Japonia (*Not from the emotions inside but from the images outside*). Conferințe, coloconii, un ziar al Festivalului (*Foaier*), întâlniri ad-hoc au completat un program complex, bine articulat, atractiv și plin de surpirze.

Au mai fost spectacole, unele mai slabe (Forssane el Rokeh din Adrar, cu *Julius Caesar* din Algeria), unele bune (Yafit Levi, în *Smoke like a man*, din Israel; Emily Carding în *Hamlet*, din Anglia), altele, precum spectacolele de stradă din Italia, Scoția, Polonia, România, trezind interesul publicului prezent în număr mare, în diversele spații de joc puse la dispoziție de municipalitate sau de Teatrul „Tony Bulandra”.

Pe lângă toate acestea, mai trebuie neapărat menționat faptul că Teatrul „Tony Bulandra” a semnat un important protocol de colaborare și schimburi culturale cu foruri de conducere în domeniul artistic și teatral din Coreea de Sud, urmând să prezinte producții sale în cele mai mari festivaluri de teatru coreene, pe o perioadă de 5 ani!

BABEL FAST este festivalul de care te îndrăgostești. Este festivalul la care îți dorești să revii. Și, este festivalul la care regreti că se termină... Cu atât mai mult cu cât ediția din acest an a fost una de remarcabilă calitate. Anul viitor ne așteaptă ediția a X-a!

Mariana CIOLAN

În oglinda festivalului

După ce a îmbrățișat „teme-cupolă” precum Vorbire, Corpul, Gestul, Sunetul și.a., BABEL F.A.S.T (Festivalul Internațional de Artele Spectacolului de la Târgoviște) organizat de Teatrul „Tony Bulandra” s-a derulat anul acesta sub genericul IMAGINEA. „Dacă civilizația Renașterii a fost a cărtii, civilizația noastră stă sub semnul imaginii. Imaginea acoperă aceea disponibilitate a omului către fantasm și reverie. Imaginea este ca o oglindă... o oglindă magică, precum în *Albă ca Zăpadă* sau în *Alice în Țara Minunilor*” – notează, în cuvântul său din caietul-program al Festivalului, directorul Teatrului și directorul-fondator al Festivalului, regizorul și scenograful McRanin. Selecția celor peste douăzeci de spectacole prezentate de companii valoroase, girată de actorul Liviu Cheloiu, șeful departamentului artistic, și cele câteva evenimente conexe au reconfirmat caracterul de reper pentru viața culturală a orașului pe care și l-a dobândit Teatrul târgoviștean, un semn fiind interesul cu care manifestările și-au găsit reflectarea în presa locală (și nu doar locală) și, firește, afluența spectatorilor și aplauzele lor călduroase în sălile Teatrului, la Casa de Cultură a Sindicatelor, în spațiile deschise – Piața Mihai Viteazul, Curtea Domnească, străzile din Centrul Vechi. Festivalul de anul acesta a propus, într-o principală deschidere, dialogul concentrat cu câteva centre culturale importante pe harta lumii, în jurul temei centrale gravitând astfel o suita de teme complementare, împlinite printr-o mare varietate de formule și registre stilistice, care devinere rezonante, se întrepătrundea, fiind generatoare de meditație și – de ce nu? – de viitori germeni de creațivitate. Cu atât mai mult cu cât majoritatea artiștilor invitați la BABEL stau în festival mai multe zile, și urmăresc reciproc reprezentațiile și conferințele de presă, discută liber în clubul festivalului, atunci când afinitățile rodesc